

Bírálat Debreceni Gábor (9. évf.) „Az igaz és az igazság” c. esszéjéről

Az esszé jól tagolt, felépítése áttekinthető, világos, a részeit átfogják a téma egészét, a részek arányosak, építkeznek egymásra (ld. jelentés, esetek, jelentőség, avagy miért érdekes).

A jelentések osztályait gondosan feltérképezi (ontikus, adekvát, amelyet tükrözésként ír le, továbbá jogi). Az ontikus és az adekváció szerint adódó igaz-jelentéseket nem különbözteti meg az esszé, ld. „De nem csak ez az egy jelentése van az 'igazság' szónak”, ez összefogott egy értelemmel állítja szembe a jogi értelmét (amelyet szabálykövetésként ért, ld. „a törvényeknek, jogszabályoknak való megfelelés”, 3. old.). Az igazságot az esszé a tudással összefüggésben említi (ld. 4. old.)

Az esszében ismertetett példák megerősíti az esszé fő érdeklődési irányát: az igaz és az igazság értelmét a mindennapi életre körében a médiumokra vonatkoztatva vizsgálja, ld. „Miért érdekli annyira az embereket? [...] A mindennapi életben állandóan szembesülünk az igaz és az igazság különbségével”, „Mindenki tudni akarja az igazat, az igazságot, amely *ma - egyre inkább - egyenlő egy hírral*” (3. sk. old., kiem. saját, B. L.)

Az esszé távlati, tájékozódási pontjai között tehát nem jelenik meg az örök, nem változó igazság, sem az igazság logikai tisztítottságú fogalma. Az igazság mediatizált térre való korlátozottsága kizárólagosságát állítja az esszé, meggyőzőbb volna, ha ezt alátámasztaná (pld. szociológiai, kommunikációtudományi statisztikákkal). A „ma egyre inkább [egyenlő a hírral]” fogalmazás azt sugallja, az esszé szerint sem volt ez mindig, öröktől fogva így. Meggyőzőbb volna az esszé, ha beszélne a sugalmazott változásról, arról, hogy hogyan szűkül le az igazság hírré, a hír igazságává. Ahogyan Összegzésében az esszé mondja: „Az igaz nem az összes információ, míg az igazság az” (4. old.).

Az igazság megismerésével kapcsolatban az esszé álláspontja szkeptikus, ahogyan fogalmaz: „Mivel az ember nincs birtokában az összes információnak, ezért mindig lesznek kétségei”, továbbá ld. „De vannak ugyanakkor tudományos megközelítések is, lelki hatások: bebeszéljük magunknak, képzelődünk, vagy fizikai- kémiai magyarázatok stb. Csak jelenségeket látunk (néha az is megkérdőjeleződik), amit igaznak vélünk s keressük a nagyobb összefüggést, az igazságot” (idézetek 4. old.). Ugyanakkor az esszé az igazság megközeíthetőségét állítja, ha elérését nem is.

Az esszé nyelvezete világos, érvelése érthető.

Öröm, hogy törekszik a szakirodalmi referálásra (konkrétan „Magyar Értelmező Kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest 1985”).

Érdemes volna a témát tovább vizsgálni. Legfontosabb szakirodalomként ajánlom az esszéíró figyelmébe: Boros Gábor (főszerk.) 2013 *Filozófia*. Budapest: Akadémiai Kiadó (Akadémiai kézikönyvek, szerk. Bajor Péter).

Bognár László

2018. március 14.